

DIAGNOZA AKTUALNYCH UMIEJĘTNOŚCI I INDYWIDUALNY PROGRAM STYMULACJI ROZWOJU DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Dane personalne dziecka:

Chłopiec B., lat 6.

Opis testu użytego do diagnozy dziecka

Badanie przeprowadzone zostało za pomocą testu „Profil Psychoedukacyjny” w trakcie trzech spotkań z dzieckiem w jego domu rodzinnym.

Test bada umiejętności dziecka w siedmiu sferach rozwoju, obrazując tym samym dziedziny, z którymi dziecko nie ma problemów oraz te, z którymi sobie nie radzi. Test bada też cztery sfery zachowania dziecka.

Każde zadanie sprawdzające rozwój dziecka oceniane jest w trzystopniowej skali ocen: zaliczone, obiecujące i nie zaliczone. Wynik „**obiecujące**” jest w diagnozie bardzo istotny - wskazuje on potencjalne możliwości dziecka nauczenia się danej umiejętności, dzięki odpowiednio przygotowanemu i systematycznie realizowanemu przez osoby najbliższe programowi nauczania. Wynik „obiecujące” określa te umiejętności dziecka, które próbuje ono wykonywać samodzielnie lub z pomocą dorosłego. W opisie diagnostycznym użyto sformułowania „**próbował**” dla określenia zadań, w których oceniono umiejętności dziecka jako „obiecujące”. **Na tego typu zadaniach należy skupić się szczególnie w codziennym obcowaniu i zabawach z dzieckiem.**

Zadania, które sprawiły chłopcu największe trudności należy rozumieć jako zadania nie zaliczone; chłopiec nie podejmował prób ich wykonania lub wykonywał je całkowicie nieprawidłowo.

Podsumowanie aktualnego poziomu rozwoju dziecka (w siedmiu sferach rozwoju)

Naśladowanie

Naśladowanie jest podstawą wszelkiego uczenia się. Zadania dotyczące tej sfery polegały na powtarzaniu tego, co ktoś mówi lub pokazywaniu tego, co ktoś robi.

B. potrafi naśladować proste dźwięki, odgłosy zwierząt, grę na instrumentach. **Próbował** naśladować proste ruchy rąk i nóg oraz sposób zabawy pacynką. Największe trudności sprawiło mu naśladowanie ruchów dłoni i palców, naśladowanie zabawy kalejdoskopem, plasteliną (formowanie wałka), klockami oraz powtarzanie dłuższych zdań i zwrotów na polecenie.

Wiek rozwoju w tej sferze - 2 lata.

Percepcja

Percepcja to odbiór wrażeń wzrokowych, słuchowych, dotykowych. Zadania z tej sfery polegały na reagowaniu na dźwięki, podążaniu wzrokiem za przedmiotami, rozpoznawaniu kolorów, kształtów i wielkości.

B. potrafi określać kierunek, z którego dochodzi dźwięk, prawidłowo reaguje na dźwięki. Po-
dąża wzrokiem za przedmiotami, śledzi ruch przedmiotu przesuwanego przed oczami. Potrafi
umieścić elementy układanki w otworach wg wielkości (trzeba go jednak bardzo motywować
do wykonania tego zadania). Potrafi odnaleźć przedmiot schowany pod kubkiem. **Próbuje**
dopasowywać do otworów figury geometryczne i elementy układanki (motyl, parasol, grusz-
ka, kurczak). **Próbuje** oglądać obrazki, domaga się ich, jednak zainteresowanie jest krótko-
trwałe. Największe trudności sprawiły dziecku zadania z zakresu dopasowywania przedmio-
tów wg kolorów oraz układanie całości z części (postać chłopca).
Wiek rozwoju w tej sferze 1 rok 8 miesięcy.

Motoryka mała

Zadania z tej sfery badają koordynację czynności obu rąk oraz umiejętność chwytania. Oce-
niony zostaje poziom posługiwania się dłońmi i palcami w zabawie i codziennych czynno-
ściach.

B. potrafi otworzyć lekko zakręcony lub zamknięty pojemnik. Potrafi skubać palcami plasteli-
nę i wtykać ją w podłoże. Potrafi zdjąć i nałożyć kółka na patyk. Potrafi wbijać małe patyczki
w kawałek plasteliny. Potrafi wrzucić zabawki do pojemnika. Potrafi rozpoznać przedmioty za
pomocą dotyku (schowane w worku). **Próbuje** podnosić drobne przedmioty (monety) dwoma
palcami (wskazującym i kciukiem), wrzuca je do skarbonki. **Próbuje** obracać w dłoniach ele-
menty układanek, aby dopasować je do otworu. Wiele przedmiotów jednak (np. klocki) „zgar-
nia” ze stołu całą dłonią. Nie potrafi modelować z plasteliny kształtu wałka, kulki, miseczki.
Nie potrafi ciąć nożyczkami. Nie potrafi rysować.
Wiek rozwoju w tej sferze - 2 lata.

Motoryka duża

Zadania z tej sfery dotyczą ogólnej sprawności ruchowej dziecka: chodzenia, koordynacji
kończyn, wykonywania czynności samoobsługowych oraz zręczności i równowagi.

Chód B. jest prawidłowy, postawa ciała właściwa. Potrafi chodzić na czworakach, rzuca, łą-
pie i kopie piłkę. Potrafi pić bez rozlewania. Potrafi przekładać przedmioty z ręki do ręki. Przy
pomocy dorosłego podskakuje odrywając nogi od podłoża, także stoi na jednej nodze, opie-
rając ręce o ręce badającego. **Próbuje** samodzielnie myć ręce, a także jeść. W zakresie mo-
toryki dużej nie było prób nie zaliczonych, Jest to najlepiej rozwinięta u chłopca sfera.

Wiek rozwoju w tej sferze - ok. 3 lata.

Koordinacja wzrokowo- ruchowa

Zadania z tej sfery oceniają posługiwanie się wzrokiem i rękami jednocześnie. Próby dotyczą
takich czynności jak np.: układanie, dopasowywanie elementów, nawlekanie, kolorowanie,
pisanie. Odpowiedni poziom współpracy oka i ręki umożliwia dziecku opanowanie tak zwa-
nych technik szkolnych, czyli pisanie, rysowanie, malowanie itp. U B. ta sfera jest rozwinięta
najsłabiej. Potrafi wkładać zabawki do pudełka, patyczki do słoika itp. **Próbuje** dopasowywać
figury i elementy układanek do otworów. **Próbuje** układać wieżę z klocków drewnianych (2-3
klocki). **Próbuje** posługiwać się kredkami, jednak rysunek jest na poziomie mechanicznego
rysowania linii pionowych. Nie układa prostych układanek kilkuelementowych typu puzzle, nie
przerysowuje kształtów (koło, kwadrat, trójkąt, romb), nie podejmuje prób kolorowania w kon-
turze, nie wykazuje zainteresowania literami.

Wiek rozwoju w tej sferze - 1.5 roku.

Czynności poznawcze

Zadania do wykonania dotyczyły ogólnej orientacji dziecka w najbliższym środowisku. Wiek
rozwoju w tej sferze zależy od rozumienia mowy i powodzenia w pewnych zadaniach nieza-
leżnych od mowy (liczenie, układanie figur, naśladowanie ruchów).

B. rozumie pojęcia duży-mały (umieszcza elementy wg tej kategorii w układance). Potrafi posegregować zabawki (piłki, klocki, patyczki). Potrafi dobrać przedmioty do odpowiadających im obrazków i na odwrót - obrazki do przedmiotów. Zna przeznaczenie wybranych przedmiotów codziennego użytku - demonstruje ich zastosowanie na maskotce (myje lali zęby, wyciera nos, daje pić, czesze włosy). Inicjuje zabawy, np. a-kuku. **Próbuje** wskazywać części ciała swoje i lalki. Rozumie pytanie, ale w odpowiedzi najczęściej wskazuje na ucho. Rozpoznaje kształt koła w układance. Rozumie pojęcie koloru, ale najczęściej nazywa każdy kolor jedną nazwą. Rozpoznaje niektóre przedmioty i czynności na obrazkach. Nie potrafi segregować kart wg kształtu lub koloru.

Wiek rozwoju w tej sferze - 2 lata.

Komunikacja: mowa czynna

Zadania badają porozumiewanie słowne dziecka z otoczeniem, zarówno mowę spontaniczną, jak i wymuszoną. Mowa czynna – oznacza wszelkie komunikaty nadawane przez dziecko. Mowa bierna bada rozumienie, co zostało opisane powyżej przy czynnościach poznawczych.

B. potrafi poprosić o pomoc lub zasygnalizować swoje potrzeby w sposób na ogół zrozumiały. Nazywa zabawki i przedmioty ze swego otoczenia. Nazywa wybrane przedmioty, zwierzęta, ludzi na obrazkach. Niektóre przedmioty nazywa przez proste skojarzenia, np. na lustro konsekwentnie mówi „mama”. Potrafi powtarzać krótkie zwroty, proste fragmenty piosenek. W tej sferze chłopiec wykazuje największe możliwości- uzyskał najwięcej ocen obiecujących. **Próbuje** nazywać figury, kolory, pojęcia liczbowe i wielkościowe. Podejmuje próby liczenia, budowania dłuższych wypowiedzi – mam wrażenie jednak, że dzieje się to bez zrozumienia, jest mechaniczne.

Nie potrafi dmuchać, nie naśladuje układu ust, mimiki twarzy. Nie potrafi odgryzać kawałków, ani żuć pokarmów stałych. Przejawia wiele nieprawidłowości w zakresie wymowy. Nie używa zaimka „ja”. Mówiąc o sobie, prosząc o coś, najczęściej używa trzeciej osoby (mówi: daj **mu** klocki). U dziecka występuje też zjawisko echolalii - jest to bezpośrednio lub odroczone w czasie powtarzanie zwrotów i wyrażeń innych osób bez związku z aktualną sytuacją.

Wiek rozwoju w tej sferze - 2 lata 3 miesiące.

Podsumowanie wyników w skali zachowań

Podczas zajęć diagnostycznych obserwowałam zachowanie chłopca w następujących sferach:

- Nawiązywanie kontaktów i reakcje emocjonalne
- Zabawa i zainteresowanie przedmiotami
- Reakcja na bodźce
- Mowa

W większości prób zachowanie B. ocenione zostało jako odpowiednie, czyli adekwatne do sytuacji - dotyczyło to zwłaszcza sfery pierwszej i trzeciej. Umiarkowanie nieodpowiednie zachowanie dotyczyło sposobu zabawy i zainteresowania przedmiotami. Niepokojącymi objawami okazały się tu nieumiejętność samodzielnej zabawy i używania zabawek zgodnie z przeznaczeniem, impulsywne chwytanie przedmiotów, dotykanie „wszystkiego naraz”, brak umiejętności skupiania uwagi podczas zajęć i zabaw, brak reakcji na próby nagradzania oraz brak motywacji dziecka do wykonywania zadań testowych.

Także niepokojący jest nietypowy sposób posługiwania się mową. Omówione to zostało w części poprzedniej (komunikacja).

Podsumowanie i zalecenia

WYNIK W SKALI ROZWOJU WE WSZYSTKICH SFERACH WYNOŚI OKOŁO 2 LAT.

Oznacza to, że aktualne umiejętności chłopca we wszystkich wymienionych sferach odpowiadają umiejętnościom prawidłowo rozwijającego się dwulatka.

W postępowaniu wychowawczym i edukacyjnym należy więc zastosować tzw. metodę cofniętego zegara, tzn. przejściowo potraktować B. jako dziecko młodsze i dostosować zabawy do poziomu jego rozwoju. Niekorzystne dla dziecka będzie nadmierne wywieranie nacisku na rozwijanie tzw. sprawności szkolnych - chłopiec nie jest obecnie do tego gotowy, przekracza to jego możliwości, a tym samym może powodować frustrację i stres (za tym idzie „złe zachowanie”). Trzeba skupić się na zabawach typowych dla młodszych dzieci i bazować na zainteresowaniach B.

Z obserwacji podczas postępowania diagnostycznego wynika ponadto, że B. ma pewne specyficzne problemy związane z wrażliwością sensoryczną. Chodzi tu prawdopodobnie o zbyt małą wrażliwość dłoni i ust. Branie wszystkiego do ust, wkładanie palców i nieustanne działanie dłońmi mogą świadczyć o poszukiwaniu wrażeń w tych częściach ciała. Zachowując się w ten sposób dziecko samo sobie dostarcza bodźców, jest mu to potrzebne. Można temu przeciwdziałać stosując mocne masáže dłoni, zabawy w wodzie, plastelinie, piasku itp. Potrzebny jest też masaż logopedyczny (pod kierunkiem logopedy), który spowodować może dowrażliwienie jamy ustnej oraz zapobiegnie ślinieniu się.

PROGRAM STYMULACJI ROZWOJU

Dane z diagnozy wykorzystane zostały do ułożenia krótkiego programu pracy z dzieckiem. Praca może być prowadzona przez osoby najbliższe w kilkuminutowych sekwencjach konsekwentnie i codziennie. Ćwiczenia odpowiadają poszczególnym sferom rozwoju, jednak wpływają one także na inne sfery. Są to oczywiście tylko pewne propozycje, które można modyfikować, „podążając” za dzieckiem, jego zainteresowaniami i inicjatywą.

SFERA ROZWOJU	ĆWICZENIA
Naśladowanie	Ćwiczenia i zabawy ruchowe wykonywane w formie naśladowczej - naśladowanie jednoczesnego wskazywania dwóch części ciała, naśladowanie prostych ruchów kończyn, tułowia i głowy. Naśladowanie ruchów przedstawiających czynności podczas prostych zabaw tematycznych. Naśladowanie wykonywania czynności manualnych - rwanie papieru, lepienie z plasteliny, malowanie palcami. Naśladowanie ruchów twarzy, ust i języka. Naśladowanie wymawiania wyrazów i dwuwyrzowych zdań.
Percepcja	Ćwiczenia z zakresu dopasowywania prostych par przedmio-

	<p>tów, rysunków i figur. Umieszczanie figur i klocków w odpowiadających im otworach. Oglądanie obrazów tematycznych, wskazywanie (nazywanie) osób, miejsc, czynności.</p> <p>Dobieranie par przedmiotów wydających jednakowe dźwięki. Dopasowywanie dźwięków do przedmiotów, które je wydają - identyfikowanie dźwięków instrumentów muzycznych, odgłosów przyrody i przedmiotów codziennego użytku.</p>
<p>Motoryka duża</p>	<p>Zabawy ruchowe przy muzyce i śpiewie, ćwiczenie rytmicznego marszu i klaskania. Ćwiczenia z rekwizytami, przekładanie przedmiotów z ręki do ręki.</p> <p>Ćwiczenia równoważne - baraszkowanie i zabawy polegające na obrotach, huśtaniu, podskokach itp.</p>
<p>Motoryka mała</p>	<p>Ćwiczenia polegające na chwytaniu przedmiotów o różnym kształcie, ciężarze i fakturze (miękkie-twarde, gładkie-szorstkie). Umieszczanie przedmiotów w pojemnikach z różnymi zamknięciami, otwieranie i zamykanie pojemników. Zabawy z wykorzystaniem tworzyw nieukształtowanych (woda, piasek, ziarna) i przekształcalnych (plastelina, masa solna)- ćwiczenia polegające na chlapaniu, wyżymaniu, przesypywaniu oraz lepieniu, toczeniu, uklepywaniu itp.</p> <p>Wodzenie palcem po krawędziach przedmiotów i po wzorach, wodzenie palcem po tworzywach o różnej fakturze.</p> <p>Nauka dotykania kolejno wszystkich palców ręki.</p> <p>Ćwiczenia i zabawy z wykorzystaniem papieru (składanie, zgniatanie, rwanie na kawałki).</p>
<p>Koordinacja wzrokowo-ruchowa</p>	<p>Zabawy konstrukcyjne polegające na budowaniu, układaniu-zwrócenie uwagi na posługiwanie się dwiema rękami i koordynację ich działania.</p> <p>Zabawy paluszkowe polegające na śledzeniu wzrokiem ruchu dłoni i palców (idzie rak, sroczka kaszkę warzyła itp.)</p>
<p>Czynności poznawcze</p>	<p>Zabawy i gry z wykorzystaniem ulubionych zabawek, inscenizowanie scenek związanych z sytuacjami życia codziennego (początki prostych zabaw tematycznych).</p> <p>Zajęcia "stolikowe"- oglądanie ilustracji, układanie, sortowanie, dopasowywanie itp.</p> <p>Ćwiczenie w rozróżnianiu wielkości (duży- mały, mniejszy-większy, niższy- wyższy) oraz orientacji w schemacie ciała (lewa- prawa, góra- dół).</p> <p>Praktyczna orientacja w pojęciach liczbowych - odróżnianie pojęć- jeden, dwa, dużo.</p> <p>Sortowanie przedmiotów ze względu na kształt, barwę, przeznaczenie. Przykładowe warianty: zbieranie ze stołu wszystkiego, co jest żółte; wszystkiego co jest okrągłe, wszystkiego, co jest do jedzenia - spośród grupy zróżnicowanych przed-</p>

	miotów.
Mowa czynna	<p>Wykorzystywanie wszystkich sytuacji życia codziennego w celu rozwijania werbalnego sposobu komunikacji. Ćwiczenia w zakresie nazywania ludzi, zwierząt, rzeczy i czynności - uwzględnianie preferencji dziecka w tym zakresie. Prowadzenie prostych dialogów sytuacyjnych z dzieckiem, zachęcanie go do udzielania odpowiedzi na pytania „co chcesz?” (dotyczy to posiłków, ubierania się, zabaw, zakupów i innych zajęć).</p> <p>Powtarzanie wyrazów i zwrotów w trakcie prostych zabaw tematycznych z użyciem pacynek i maskotek oraz podczas oglądania obrazków, ilustracji i wybranych programów telewizyjnych).</p> <p>Ćwiczenia doskonalące umiejętność stosowania zaimków (zwłaszcza zaimka "ja") oraz używania liczby mnogiej.</p>
Zachowanie	<p>Zapewnienie dziecku ukierunkowanej aktywności ruchowej i poznawczej.</p> <p>Podjęcie zabiegów mających na celu uczynienie otoczenia dziecka uporządkowanym i przewidywalnym (w sensie psychologicznym)</p> <p>Zapewnienie dziecku maksimum interesujących zajęć oraz dbanie o stały rytm dnia- pory posiłków i zajęć oraz porę toalety i układania się do snu.</p> <p>Prowadzenie zajęć i zabaw indywidualnie z dzieckiem w sekwencji "raz ty - raz ja";</p> <p>Ograniczenie oglądania telewizji, zwłaszcza programów nie dostosowanych do poziomu percepcji dziecka.</p> <p>Prowadzenie zabaw na ograniczonej powierzchni, np. na kocu, przy stole.</p> <p>Nagradzanie dziecka za wszystkie przejawy prawidłowego zachowania i oznaki właściwego stosunku do innych osób.</p> <p>Stosowanie jednolitego systemu wymagań, nakazów i zakazów przez wszystkie osoby stykające się z dzieckiem.</p> <p>Zaniechanie wyręczania dziecka zwłaszcza podczas jedzenia mycia, dążenie do uniezależnienia się chłopca w tym zakresie.</p>

Opracowanie;
 Mgr Urszula Magdalena Sagun
 Nauczyciel dyplomowany
 Specjalista rewalidacji upośledzonych umysłowo

Czerwiec 2003